

УДК 347.6

Римма Римарчук

Національний університет «Львівська політехніка»,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
кандидат юридичних наук, доцент
rimma.m.rimarchuk@lpnu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4411-6860>

Вікторія Шмиговська

Національний університет «Львівська політехніка»,
студентка магістратури спеціальності 081 «Право»
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
viktoriia.shmyhovska.mpvpr.2023@lpnu.ua

ВОГНЕПАЛЬНА ЗБРОЯ ЯК ОБ'ЄКТ СПІЛЬНОЇ СУМІСНОЇ ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ ПІД ЧАС РОЗПОДІЛУ МАЙНА

<http://doi.org/10.23939/Law2023.40.237>

© Римарчук Р., Шмиговська В., 2023

Україна є демократичною правовою державою, тобто такою, у законодавстві якої повинні максимально дотримуватись основоположні права та свободи людини і громадянина. У будь-який час, а особливо настільки непростий як сьогодні, важливим є ефективне функціонування всіх можливих способів захисту та реалізації цих основоположних прав. Важливим у наш час є дотримання права на справедливий суд. Так, у судовому порядку вирішуються багато справ, проте останнім часом свого поширення набули справи про розподіл майна.

Справи щодо сімейного права містять багато важливих юридичних питань, таких як розлучення, роздільне проживання, поділ майна та боргів, опіка та побачення з дітьми, аліменти на дітей та подружжя, оцінка бізнесу, страхування здоров'я та життя, податкові наслідки, батьківство та пенсії.

Проблемні питання у справах про розподіл майна подружжя, набутого на праві спільної сумісної власності за час перебування у шлюбі, все частіше фігурують у сучасній судовій практиці. Так, чоловік та дружина, які виявили бажання розірвати шлюб, не завжди здатні добровільно домовитись про поділ майна самостійно. Тож велика кількість подібних справ вирішується у судовому порядку і досить часто виникають спірні питання, котрі не завжди регулюються чинним законодавством. Цікаве питання розподілу зброї, придбаной за час перебування у шлюбі.

У багатьох із цих ситуацій ви можете подумати, що зброя зареєстрована на ваше ім'я – це все, що потрібно, щоб зберегти право власності під час розлучення. На жаль, це не так. Навіть якщо кожна ваша вогнепальна зброя зареєстрована лише на ваше ім'я, це не впливатиме на остаточне рішення щодо розподілу активів, прийняте судом. Якщо

зброя була придбана під час шлюбу, вона вважатиметься спільною власністю незалежно від реєстраційних документів.

Отже, зброя не може вважатися об'єктом індивідуального користування когось із подружжя, а тому не є особистою приватною власністю.

Ключові слова: шлюб; обігоздатні об'єкти; спільно сумісна власність; приватна власність; речі; цивільний обіг.

Постановка проблеми. Під час розлучення подружжя може хвилюватися, кому яке майно дістанеться. Це стосується будинку та автомобіля, але для багатьох пар, які розлучаються, це також стосується зброї. Вогнепальну зброю може зареєструвати одна особа, але в разі розлучення вона може дістатися другому з подружжя.

Мета статті – дослідження процесу поділу спільно набутого у шлюбі майна, а саме вогнепальної зброї, що стосуються спільної власності, проаналізувати спірні питання вирішення сімейних спорів з приводу поділу спільно набутого майна під час перебування у шлюбних відносинах.

Аналіз дослідження проблеми. Треба відзначити, що у науковій літературі немає спеціальних досліджень, присвячених цьому питанню. Більшість науковців розглядають питання розірвання шлюбу та розподіл майна загалом (А. Б. Болховітінова, С. Б. Булеца, А. О. Дутко, І. В. Жилінкова, Л. В. Липець, О. В. Розгон, З. В. Ромовська, О. І. Сафончик, Є. І. Фурса, С. Я. Фурса та інші), що і визначає актуальність обраної теми з теоретичного погляду. Питання поділу майна під час розірвання шлюбу досліджувалися сучасними українськими правознавцями: І. Жилінковою, С. Фурсою, Т. Ариванюк, В. Антошкіною, З. Ромовською, М. Галянтичем, О. В. Дзерою та іншими.

Виклад основного матеріалу. Звертаючись до норм Сімейного кодексу України, а саме до ч. 1 ст. 60, у якій зазначається, що майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині та чоловікові на праві спільної сумісної власності незалежно від того, що один з них не мав з поважної причини самостійного заробітку [3].

Тобто кожна річ, набута за час перебування у шлюбі, окрім речей індивідуального користування, вважається об'єктом права сумісної власності подружжя. Цей принцип у цивілістиці прийнято називати презумпцією права спільної сумісної власності подружжя [5]. Ю. Бінковська, що у своїх дослідженнях розкривала поняття презумпції спільної сумісної власності, подає також перелік речей індивідуального користування, до яких можна зарахувати одяг, парфуми, аксесуари, косметичні засоби, прикраси, засоби особистої гігієни тощо, тобто речі, які кожен з подружжя особисто використовує повсякденно або регулярно, належать до особистої приватної власності дружини і чоловіка, а також до таких належать коштовності, навіть тоді, коли вони були придбані за спільні кошти подружжя [5]. Також авторка зауважує, що поняття коштовностей є оцінним, тобто у разі розподілу майна під час розірвання шлюбу у судовому порядку коштовність кожної речі вже визначатиметься судом безпосередньо щодо кожного об'єкта конкретно.

Також оспорюване майно не має бути виключеним із цивільного обігу. Під обігоздатністю об'єктів зазвичай розуміють можливість особи вільно розпоряджатися майном шляхом оплатної чи безоплатної передачі у власність чи володіння іншим суб'єктам. Підставою для такої передачі об'єктів можуть бути договори, спадкове правонаступництво або адміністративні акти [6]. Автор дослідження у сфері обігоздатних об'єктів зазначає, що об'єкти цивільних прав можна поділяти на: а) вилучені з цивільного обігу; б) обмежені в цивільному обігу; в) вільно перебувають у цивільному обігу [6]. Цей розподіл залежить загалом від господарського значення об'єкта, потреби в охороні державної безпеки, громадського порядку, прав та інтересів учасників цивільних відносин.

У проєкті Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» законодавець вказує, що вогнепальна зброя, яка не перероблена таким способом, що ускладнює її ідентифікацію, не є

такою, з якої видалено чи змінено маркування, та й загалом без переробок, що призвели до суттєвих змін її властивостей, а також зброя, яка не перебуває у спеціальному обігу – вважається не вилученою із цивільного обігу [4]. Цей законопроект, який прийнятий за основу, дає змогу простежити міркування законотворця щодо визначення обігоздатності вогнепальної зброї як об'єкта цивільних відносин. Тобто звернувшись до поданих вище положень, на зброю, не вилучену і не обмежену у цивільному обігу, поширюється право володіння, користування та розпорядження згідно з нормами цивільного законодавства.

Розглянувши практику із розгляду питання розподілу зброї між подружжям, варто звернутись до постанови Верховного Суду України від 18.09.2019 року. Суть справи, яка дійшла до касаційного оскарження, полягала у тому, що позивачка просила визнати зброю, придбану за спільні кошти у період перебування в шлюбі як набутої на праві спільної сумісної власності, власністю відповідача і, відповідно, стягнення частини вартості цього майна. Покликаючись на норми сімейного законодавства, встановлено, що дружина та чоловік мають право на укладення між собою усіх договорів, які не заборонені законом, як щодо майна, що є їхньою особистою приватною власністю, так і щодо майна, яке є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя [3].

Проаналізувавши деталі справи, суд дійшов висновку, що зброя не може вважатися об'єктом індивідуального користування (про які згадується у частині 1 статті 61 Сімейного кодексу), а отже, не є приватною власністю.

У Постанові Великої Палати Верховного Суду від 21 листопада 2018 року у справі № 372/504/17 (провадження № 14-325цс18) зроблено висновок, що у статті 60 СК України закріплено, що майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині та чоловікові на праві спільної сумісної власності незалежно від того, що один з них не мав з поважної причини (навчання, ведення домашнього господарства, догляд за дітьми, хвороба тощо) самостійного заробітку (доходу). Вважається, що кожна річ, набута за час шлюбу, крім речей індивідуального користування, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Таке ж положення містить і стаття 368 ЦК України. Частиною першою статті 70 СК України встановлено, що у разі поділу майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, частки майна дружини та чоловіка є рівними, якщо інше не визначено домовленістю між ними або шлюбним договором. Зазначені норми закону свідчать про презумпцію спільності права власності подружжя на майно, яке набуто ними в період шлюбу. Ця презумпція може бути спростована й один із подружжя може оспорювати поширення правового режиму спільного сумісного майна на певний об'єкт, у тому числі в судовому порядку. Тягар доказування обставин, необхідних для спростування презумпції, покладається на того з подружжя, який її спростовує.

Варто також звернутись до поняття «речі для професійних занять», оскільки іноді оспорювана зброя може виявитись знаряддям для професійного заняття мисливством. Повертаючись знову до тексту статті АВТОРА, доречно виділити, що термін «речі для професійних занять» потрібно тлумачити розширено, долучивши до речей для професійних занять також і ті, які обслуговують не лише професійну діяльність чоловіка, дружини, але і їхні захоплення (фотографування, вишивання, ткацтво, малювання, заняття музикою тощо), не пов'язані безпосередньо з їх основною професією [5].

Повертаючись до вищезгаданої справи, у разі придбання майна у період шлюбу, але за особисті кошти одного з подружжя, це майно не може вважатися об'єктом спільної сумісної власності подружжя, а є особистою приватною власністю того з подружжя, за особисті кошти якого воно придбане [7]. Звідси випливає, що сам по собі факт придбання спірного майна в період шлюбу не є безумовною підставою для віднесення такого майна до об'єктів права спільної сумісної власності подружжя. Згідно із принципом змагальності, кожна зі сторін має довести обставини, що мають значення для справи [2]. А в цій справі доказів щодо придбання зброї одним із подружжя за його власні кошти надано не було.

Звідси випливає, що згідно з нормою статті 71 Сімейного кодексу, призначення грошової компенсації одному із подружжя під час розподілу неподільних речей треба дотриматися [3]. Отже, суд визнав право власності на зброю за відповідачем, призначаючи при цьому стягнення на користь позивачки грошової компенсації [7].

Такого висновку дійшов Верховний Суд у своїй постанові від 18 вересня 2019 року у справі № 640/20563/16-ц.

Висновки. Із вказаної практики Верховного Суду треба зробити певні висновки щодо зброї як об'єкта у справах про розподіл майна за презумпцією спільної сумісної власності. По-перше, оспорювана вогнепальна зброя має бути у цивільному обігу і не бути вилученою з нього. По-друге, судом з'ясовується, чи володіє одна із сторін зброєю за правом приватної власності, тобто чи є така зброя придбана за її власні кошти, що, відповідно, виключає її як об'єкт спільно набутого майна. По-третє, враховувати оцінні норми щодо призначення грошової компенсації під час поділу неподільних речей, що належать до спільної сумісної власності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : Закон від 28.06.1996. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Дата звернення: 10.10.2023 р.)
2. Цивільний процесуальний кодекс : Закон України від 18 березня 2004 року. № 1618-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (Дата звернення: 10.10.2023 р.)
3. Сімейний кодекс: Закон України від 10 січня 2002 року. № 2947-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (Дата звернення: 10.10.2023 р.)
4. Про право на цивільну вогнепальну зброю : проект Закону України від 25 червня 2021 року. № 5708. URL: <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-pravo-na-tsvilnu-vognepalnu-zbroyu> (Дата звернення: 10.10.2023 р.)
5. Іванов А., Бінковська Ю. Презумпція права спільної сумісної власності подружжя. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Юридичні науки.* № 1 (61). 2022. С. 31–36.
6. Скрипник В. Речі, обмежені в цивільному обороті, як об'єкти цивільних прав. *Підприємництво, господарство і право.* № 1. 2018. С. 36–40.
7. Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду. 18 вересня 2019 року. Справа № 640/20563/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84481679> (Дата звернення: 10.10.2023 р.)

REFERENCES

1. *Konstytutsiia Ukrainy* [Constitution of Ukraine]: Zakon vid 28.06.1996 No. 254k/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed: 10.10.2023). [In Ukrainian].
2. *Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks* [Code of Civil]: Zakon Ukrainy vid 18 bereznia 2004 roku No. 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (Accessed: 10.10.2023). [In Ukrainian].
3. *Simeinyi kodeks* [Family Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 10 sichnia 2002 roku No. 2947-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (Accessed: 10.10.2023). [In Ukrainian].
4. *Pro pravo na tsyvilnu vohnepalnu zbroiu* [On the right to civil weapon] : proekt Zakonu Ukrainy vid 25 chervnia 2021 roku No. 5708. URL : <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-pravo-na-tsvilnu-vognepalnu-zbroyu> (Accessed: 10.10.2023). [In Ukrainian].
5. Ivanov A., Binkovska Yu. *Prezumptsiia prava spilnoi sumisnoi vlasnosti podruzzhia* [Presumption of family common property of a couple]. *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi Akademii upravlinnia personalom. Yurydychni nauky.* No. 1 (61). 2022. P. 31–36. [In Ukrainian].
6. Skrypnyk V. *Rechi, обмежени в tsyvilnomu oboroti, yak obiekty tsyvilnykh prav* [Items, restricted in civil circulation as objects of civil rights]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo.* No. 1. 2018. P. 36–40. [In Ukrainian].
7. *Verkhovnyi Sud u skladi kolehii suddiv Tretoi sudovoi palaty Kasatsiinoho tsyvilnoho sudu.* 18 veresnia 2019 roku. Sprava No. 640/20563/16-ts. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84481679> (Accessed: 10.10.2023). [In Ukrainian].

Дата надходження: 16.10.2023 р.

Rimma Rymarchuk

Lviv Polytechnic National University,
Institute of Law, Psychology and Innovative education
Department of Civil Law and Procedure
PhD in Law, Associate professor
rimma.m.rimarchuk@lpnu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4411-6860>

Viktoriiia Shmyhovska

Lviv Polytechnic National University,
Master's student, specialty 081 «Law»
Institute of Law, Psychology and Innovative education
viktoriiia.shmyhovska.mpvpr.2023@lpnu.ua

FIREARMS AS AN OBJECT OF JOINT COMMON PROPERTY OF SPOUSES DURING THE DISTRIBUTION OF PROPERTY

Ukraine is a democratic state governed by the rule of law, that is, one whose legislation should maximally respect the fundamental rights and freedoms of a person and a citizen. In any time, and especially as difficult as now, it is important to have effective functioning of all possible ways to protect and implement these fundamental rights. It is important in our time to observe the right to a fair trial. Yes, many cases are resolved in court, but recently cases about the distribution of property have become widespread.

Family law cases involve many important legal issues such as divorce, legal separation, property and debt division, child custody and visitation, child and spousal support, business valuation, health and life insurance, tax implications, parenting and pensions.

Problematic issues in cases about the distribution of property of spouses, acquired under the right of common co-ownership during the period of marriage, appear more and more often in modern judicial practice. Thus, a husband and wife who have expressed a desire to dissolve their marriage are not always able to voluntarily agree on the division of property on their own. Therefore, a large number of such cases are resolved in court, and quite often controversial issues arise that are not always regulated by current legislation. An interesting issue is the distribution of weapons acquired during marriage.

In many of these situations, you may think that having the gun registered in your name is all that is needed to preserve ownership in a divorce. Unfortunately, this is not the case. Even if each of your firearms is registered in your name alone, this will not affect the final asset distribution decision made by the court. If the weapon was purchased during the marriage, it will be considered joint property regardless of the registration documents.

Therefore, a weapon cannot be considered an object of individual use by one of the spouses, and therefore is not personal private property.

Key words: marriage; negotiable objects; shared property; private property; things, civil turnover.